

ARCHEOLOGIE EN
BOUWHISTORIE

Haaksbergen Uitbreiding Transportriool

Archeologische Begeleiding

BAAC rapport A-12.0412

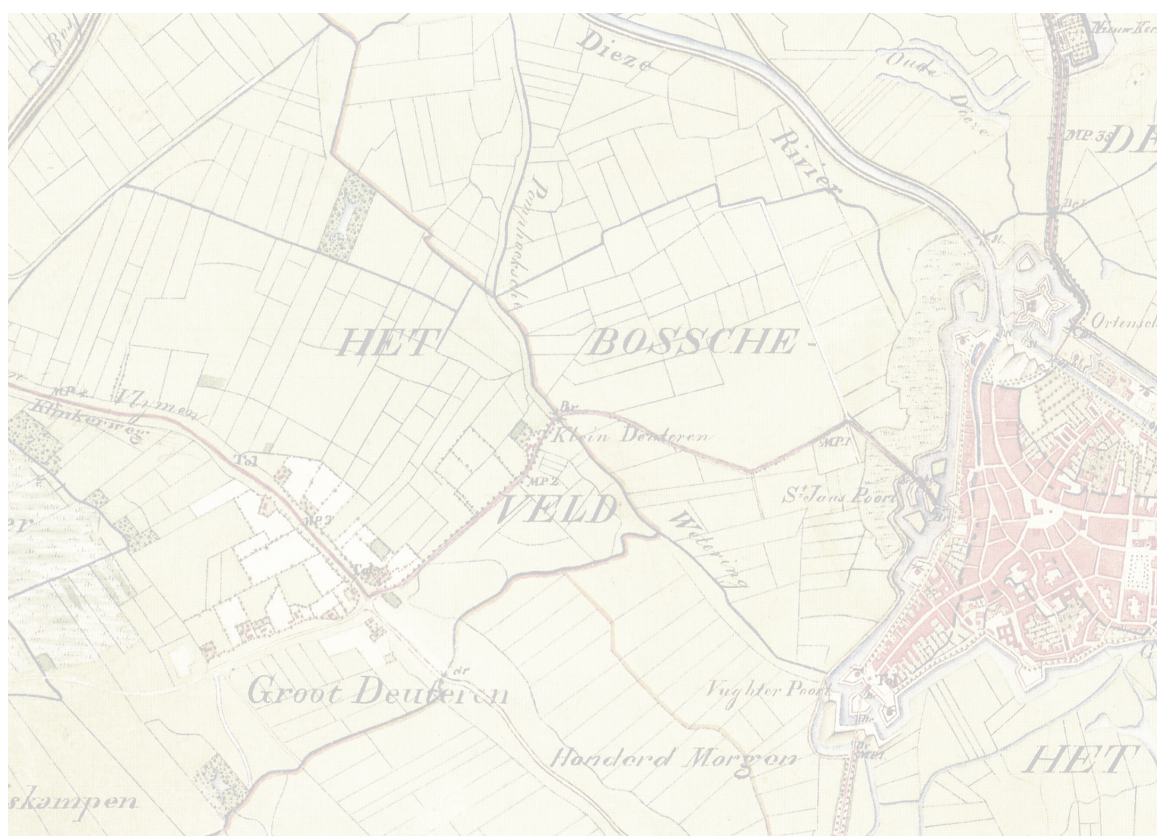
april 2014

Auteur:

A.W.A. Kemme
M. Mostert

Status:

Definitief

Colofon

ISSN:	1873-9350
Redactie:	drs. C. Verbeek
Tekst:	A.W.A. Kemme MA, M. Mostert MA
Tekeningen:	A.W.A. Kemme MA
Veldwerk:	A.W.A. Kemme MA
Uitvoering:	BAAC bv
Opdrachtgever:	Gemeente Haaksbergen
Bevoegde overheid:	Gemeente Haaksbergen
Deskundige namens bevoegde overheid:	J.A.M. Oude Rengerink
Copyright:	Gemeente Haaksbergen/ BAAC bv 's-Hertogenbosch

Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van gemeente Haaksbergen en/of BAAC bv 's-Hertogenbosch.

BAAC bv

Onderzoeks- en adviesbureau voor Bouwhistorie, Archeologie, Architectuur- en Cultuurhistorie

Graaf van Solmsweg 103
5222 BS 's-Hertogenbosch
Tel.: (073) 613 62 19
Fax.: (073) 614 98 77
E-mail: denbosch@baac.nl

Postbus 2015
7420 AA Deventer
Tel.: (0570) 67 00 55
Fax.: (0570) 61 84 30
E-mail: deventer@baac.nl

Inhoud

	■ Samenvatting	7
1	■ Inleiding	9
	1.1 Inleiding	9
	1.2 Ligging en aard van het onderzoeksgebied	9
	1.3 Administratieve gegevens	9
2	■ Achtergrond	11
	2.1 Geologische, geomorfologische en bodemkundige achtergrond	11
	2.2 Historische achtergrond	12
	2.3 Archeologische achtergrond	12
3	■ Onderzoeksvragen	13
4	■ Werkwijze	15
5	■ Resultaten	17
	5.1 Stratigrafie	17
	5.2 Sporen	20
	5.3 Vondsten	24
6	■ Beantwoording van de onderzoeksvragen	25
7	■ Literatuurlijst	27
	■ Bijlage	
	Bijlage 1: Geologische en archeologische tijdvakken	
	Bijlage 2: Allesporenkaart	
	Bijlage 3: Allesporenkaart op het minuutplan uit begin 19 ^e eeuw	

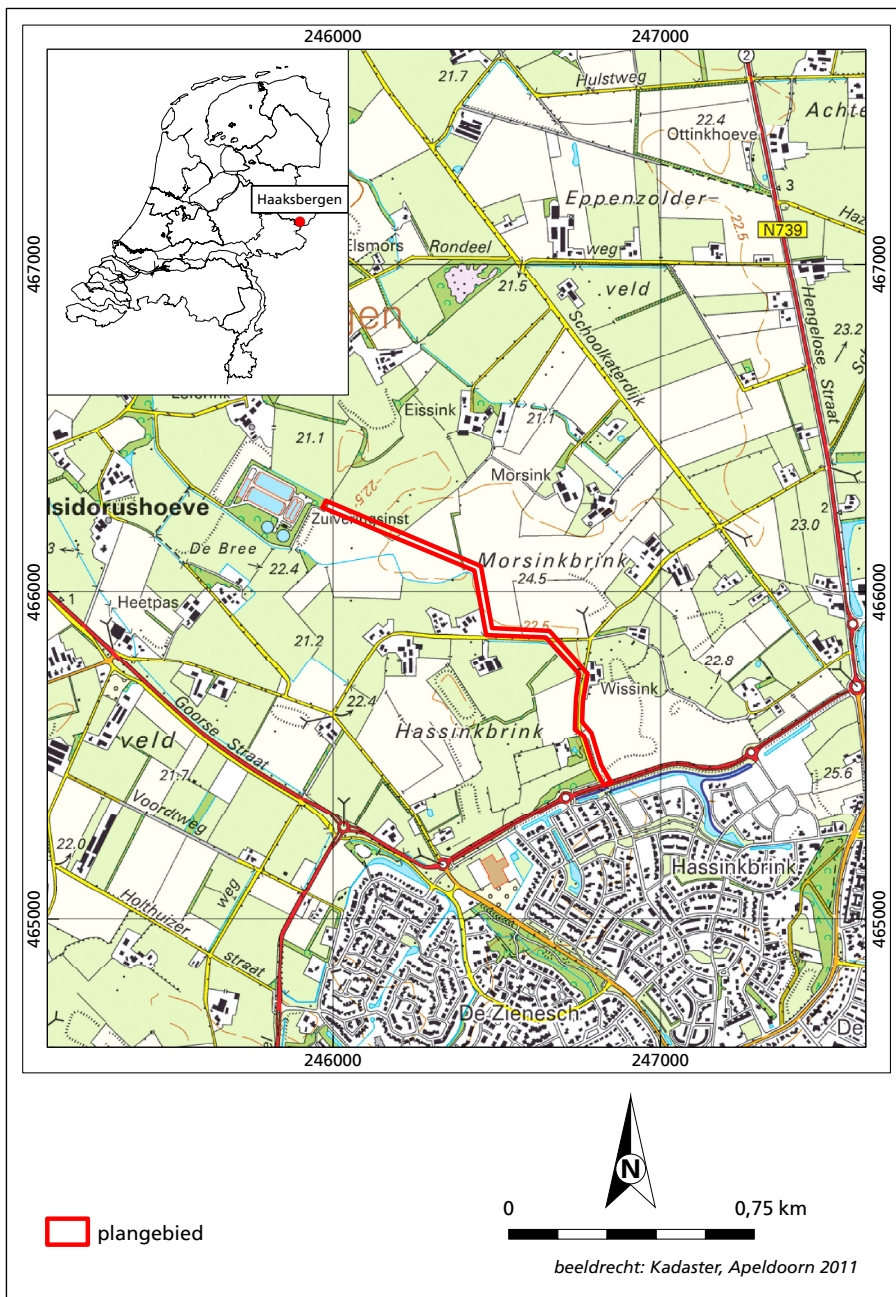

Samenvatting

Op 8 tot en met 11 en februari 2013 heeft BAAC bv een archeologische begeleiding uitgevoerd op delen van het tracé van een uitbreiding van een transportriool te Haaksbergen. Er is een riooltracé begeleid van circa 450 meter vanaf de rioolwaterzuiveringsinstallatie richting het zuidoosten. Voor het begin van de archeologische begeleiding is de bovengrond van de circa 7 meter brede sleuf tussen 30 en 50 cm afgegraven. Het vlak werd aangelegd in de B-, BC- of C-horizont. In het vlak werden vijf greppels en een kuil aangetroffen uit de nieuwe tijd. De greppels hebben de fysieke grenzen gevormd tussen verschillende percelen. Er werd geen vondstmateriaal in de greppels aangetroffen die deze sporen kunnen dateren, maar de greppels doorsnijden het esdek waardoor vastgesteld kan worden dat de greppels vanaf de late middeleeuwen dateren. De greppels komen voor een deel overeen met de perceelgrenzen die te zien zijn op het minuutplan uit begin negentiende eeuw. Ook de kuil is aan de hand van de aard en kleur van de vulling in de nieuwe tijd gedateerd. Waarschijnlijk is deze kuil gegraven bij agrarische activiteiten in het plangebied in de nieuwe tijd.

Binnen het plangebied zijn de werkzaamheden inmiddels afgerond. Het transportriool is geplaatst en daarbij zijn de archeologische sporen gedocumenteerd, opgegraven en daarmee *ex-situ* behouden. In het plangebied worden daarom geen archeologische waarden meer verwacht. Voor de aangrenzende percelen kan de archeologische verwachting worden bijgesteld naar laag. In het aangrenzende gebied ten zuidoosten van het onderzoeksgebied zal de bodem voor een deel verstoord zijn. In de overige aangrenzende percelen is het plangebied waarschijnlijk te nat voor menselijke bewoning.

Afb. 1.1 Ligging van het plangebied.

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Op 8 tot en met 11 en februari 2013 heeft BAAC bv een archeologische begeleiding uitgevoerd op het tracé van een uitbreiding van een transportriool te Haaksbergen. De archeologische begeleiding werd uitgevoerd volgens het protocol opgraven. Door de aanleg van het transportriool tot een diepte van circa 3,5 meter beneden maaiveld zullen eventueel in het plangebied aanwezige archeologische resten worden verstoord. De beslissing om over te gaan tot het uitvoeren van een archeologische begeleiding is genomen op basis van de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Haaksbergen¹ en een karterend booronderzoek.² Doel van de begeleiding is het documenteren van gegevens en veiligstellen van materiaal van archeologische vindplaatsen. Het onderzoek is uitgevoerd in opdracht van de gemeente Haaksbergen dat tevens optreedt als bevoegde overheid.

1.2 Ligging en aard van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied bevindt zich ten noordwesten van de bebouwde kom van Haaksbergen. Het plangebied loopt van een bestaand rioolwaterzuiveringsinstallatie naar de rand van de bebouwde kom van Haaksbergen en doorkruist verschillende akkers en weilanden. Het plangebied is 9800 m² groot, het onderzoeksgebied ruim 2000 m².

1.3 Administratieve gegevens

Provincie:	Overijssel
Gemeente:	Haaksbergen
Plaats:	Haaksbergen
Toponiem:	Uitbreiding Transportriool
Datum onderzoek:	8-11 februari 2013
BAAC projectnummer:	A-12.0412
Coördinaten:	Noord 245982 / 466266 Zuid 246839 / 465425
Kaartblad:	34E
Oppervlakte plangebied:	9800 m ²
Oppervlakte onderzoeksgebied	ruim 2000 m ²
OM-nummer:	55172
Opdrachtgever:	Gemeente Haaksbergen
Contactpersoon:	K. Frühling

1 Goossens 2009, kaartbijlage 1-blad 2.

2 Bergman 2012.

Bevoegde Overheid:
Deskundige namens bevoegde
overheid:

Gemeente Haaksbergen
J.A.M. Oude Rengerink

2 Achtergrond

2.1 Geologische, geomorfologische en bodemkundige achtergrond³

Op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Haaksbergen ligt het plangebied in beekdal en overstromingsvlakten en op dekzandkoppen en -ruggen al dan niet met een plaggendek.⁴ Plaggendekken komen in zowel het zuidelijk als westelijk deel van het plangebied voor, op de flanken van de dekzandrug.

Tijdens het booronderzoek is vastgesteld dat in het 1.400 m lange tracé zich verschillende landschappelijke eenheden bevinden. Het gaat om dekzand, verspoeld dekzand of fluvioperiglaciale afzettingen, beekafzettingen en fluvioglaciale afzettingen.

De bodemopbouw van de ondergrond is bijzonder divers en complex. In de meeste gevallen zijn Pleistocene en Holocene verspoelde afzettingen aangetroffen. Centraal in het plangebied is dekzand aangetroffen in een deel waar, op grond van de gemeentelijke archeologische verwachtingskaart, beekafzettingen verwacht werden. Het dekzand wordt afgedekt door een circa 30 cm dikke bouwvoor waar onbepaald aardewerk en houtskool in is aangetroffen. In het westelijk deel van het plangebied zijn beekafzettingen onder een plaggendek aangetroffen, waar in één boring prehistorisch aardewerk is gevonden.

Het dekzand komt zowel direct onder de bouwvoor voor als onder verspoelde afzettingen. Het voorkomen van dekzand onder verspoelde afzettingen indiceert dat het zogenaamd Oud Dekzand betreft dat door de wind in de koudste periode van het Weichselien, het Laat-Pleniglaciaal (30.000 – 14.500 jaar geleden) is afgezet. Dekzand dat onder de bouwvoor is aangetroffen betreft vermoedelijk Jong Dekzand dat in het Laat Glaciaal (14.550 – 10.000 jaar geleden) is afgezet. Dit dekzand is door oppervlakkig afstromend sneeuwsmeltwater soms verspoeld. Het water werd afgevoerd door een systeem van verwilderde geulen en beken, waarbij materiaal van hoger gelegen dekzandruggen naar de lager gelegen vlakten werd verplaatst. Verspoeld dekzand is door een meer variabele korrelgrootte te onderscheiden van *in-situ* dekzand. Fluvioperiglaciale afzettingen worden hier als zodanig aangeduid indien leemlagen in het verspoelde dekzand zijn aangetroffen. Aan het einde van het Weichselien en in

het Holoceen werd het klimaat een stuk milder. Het systeem van ondiepe, verwilderde geulen en beken veranderde hierdoor in meanderende beken, die zich aanvankelijk in het landschap insneden. In de beekdalen werd sterk siltig

³ Naar De Winter 2012.

⁴ Goossens 2009, kaartbijlage 1-blad 2.

zand en sterk zandige en klei afgezet. Dit sediment is slecht gesorteerd. In het zuidelijk deel van het tracé zijn in twee boringen fluvioglaciale afzettingen aangetroffen. Dit betreft in het Saalien (300.000 – 120.000 jaar geleden) afgezet leem en zand).

Uit het booronderzoek is gebleken dat, met uitzondering van een deel in het zuiden van het tracé, AC- profielen voorkomen, waarbij de bouwvoor of het plaggendek met een scherpe grens overgaat in de C-horizont. Ter plaatse van de boringen 3 tot en met 7 zijn deels intacte podzolprofielen onder een plaggendek aangetroffen. De dikte van de bovengrond varieert van 10 cm (Ap-horizont) tot meer dan 50 cm (Aa-horizont of plaggendek). In bepaalde zones bestaat de bovengrond uit opgebrachte grond of is de bovengrond sterk verstoord.

2.2 Historische achtergrond⁵

Aan het plangebied grenzen enkele historische erven die mogelijk teruggaan tot in de vroege middeleeuwen.⁶ Het gaat om de plaats waar het riooltracé, vanuit het noorden gezien, aansluit op de Hassinkbrinkweg, hier bevinden zich aan de westzijde enkele boerderijen (Lansink en De Duif). Even verderop, waar het tracé aansluit op de Wissinkbrinkweg, bevindt zich aan de oostzijde van het plangebied een boerderij (Breemaat) en aan het zuidelijk einde van het riooltracé ligt aan de westzijde een boerderij. De Wissinkbrinkweg en de Hassinkbrinkweg zijn historische wegen die op kadastrale kaarten uit 1832 reeds vermeld worden. De niet bebouwde percelen zijn weergegeven als bouwland en heide en bos voor hakhout.⁷

2.3 Archeologische achtergrond⁸

Op de archeologische verwachtingskaart van de gemeente Haaksbergen valt het plangebied binnen zowel een hoge (over een totale lengte van 550 m), een middelhoge (350 m) als een lage (500 m) archeologische verwachting.

In het plangebied zijn geen monumenten of waarnemingen bekend. Binnen een straal van 500 m liggen geen archeologische monumenten. Op circa 200 m ten zuidoosten van het plangebied ligt een mesolithische vindplaats langs de oude loop van de Bolscherbeek. De Bolscherbeek loopt min of meer parallel aan het plangebied. Binnen 500 m liggen wel enkele historische erven, waar in een aantal gevallen ook archeologische resten zijn gevonden.⁹ Het betreft laat middeleeuws aardewerk nabij Klein Morsink ten noorden van het plangebied, en diverse vondsten uit de nieuwe tijd nabij erve Hassink ten zuiden van het plangebied. De erven Hassink en Wissink (200 m ten oosten van het plangebied) hebben mogelijk hun oorsprong in de vroege middeleeuwen. Bij enkele erven in de omgeving zijn aanwijzingen gevonden van grachten om het erf.

5 Naar De Winter 2012.

6 Bergman 2012.

7 <http://watwaswaar.nl>.

8 Naar De Winter 2012.

9 Goossens 2009, kaartbijlage 1-blad 2; Bergman 2012.

3 Onderzoeksvragen

De archeologische begeleiding is uitgevoerd aan de hand van het goedgekeurde PvE.¹⁰ Het doel van het onderzoek is het documenteren van gegevens en veiligstellen van materiaal van archeologische vindplaatsen. Het onderzoek moet, indien mogelijk, resulteren in een archeologische verwachting van aangrenzende percelen.

Voor het onderzoek zijn enkele onderzoeksvragen opgesteld:

1. Beschrijf per vindplaats de datering, het complextype, de aard van de sporen en vondsten, de verspreiding van de sporen en vondsten en de begrenzing van de vindplaats zowel binnen als buiten het onderzoeksgebied.
2. Zijn restanten van historische erven aangetroffen? Welke datering hebben deze restanten? Zijn er oudere voorlopers van de erven, gaan deze terug tot in de vroege middeleeuwen?
3. Hoe is de bodemopbouw/stratigrafie binnen het onderzoeksgebied en wat is de relatie van de aangetroffen vindplaats met de bodemopbouw? Hoe zag het landschap eruit?
4. Zijn er verstoringen aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, waar bevinden deze zich en in hoeverre hebben deze de vindplaats verstoord?
5. Hoe sluiten de resultaten van de archeologische begeleiding aan op de archeologische verwachting zoals die in het vooronderzoek voor de vindplaats is vastgesteld? Hoe is een eventuele afwijking ten opzichte van het vooronderzoek te verklaren?
6. Wat is de archeologische verwachting voor het plangebied zelf en voor aangrenzende percelen?

¹⁰ De Winter 2012.

4 Werkwijze

Het veldonderzoek is conform de in het PVE gestelde eisen, de relevante hoofdstukken in KNA versie 3.2 en de procedures van BAAC uitgevoerd. Er is een riooltracé begeleid van circa 450 meter vanaf de rioolwaterzuiveringsinstallatie richting het zuidoosten. Voor de start van de archeologische begeleiding is de bovengrond van de circa 7 meter brede sleuf tussen 30 en 50 cm afgegraven. Omdat er tussen het afgraven van de bovengrond en het de aanleg van het riool veel sneeuw is gevallen en vervolgens weer gesmolten was de bodem in de sleuf erg nat en modderig geworden. Dit bleek hinderlijk voor de aanleg van het riool waardoor er is besloten om de sleuf over een breedte van 4 tot 5 meter nog eens met ongeveer een meter te verlagen voordat er begonnen werd aan de daadwerkelijke rioolsleuf. De rioolsleuf zelf was bovenin circa 3 meter breed en onderin ongeveer een meter. Het riool kwam op maximaal 3,5 meter beneden maaiveld te liggen.

De eerste 450 meter vanaf de rioolwaterzuiveringsinstallatie zijn begeleid tijdens het verlagen van de sleuf om een min of meer droog werkvlak te creëren (werkput 1). Het vlak lag in de hele werkput in de natuurlijke bodemhorizonten, voornamelijk de C-horizont. Omdat het om een begeleiding van graafwerkzaamheden gaat is het vlak meestal op een dieper niveau in de C-horizont aangelegd dan bij regulier archeologisch onderzoek het geval zou zijn. De graafwerkzaamheden zijn echter continue gevolgd om eventueel aanwezige sporen op een hoger niveau te kunnen herkennen. Het gedocumenteerde vlak is aangelegd tussen 80 en 200 cm onder het maaiveld.

Het vlak is gefotografeerd en getekend met een GPS ontvanger en er zijn van zowel het vlak als het maaiveld hoogtematen genomen. Ongeveer elke 50 meter is een profielstaat gedocumenteerd (afb. 4.1). De profielen zijn gefotografeerd, getekend op schaal 1:20 en vervolgens bodemkundig beschreven. Daarnaast zijn twee sporen in het profiel gecoupeerd waarbij ook informatie over de bodemopbouw werd verzameld. Wanneer er tussen twee profielstaten veranderingen optraden in de bodemopbouw werd daar een notitie van gemaakt.

Er zijn vijf sporen gecoupeerd waarvan twee greppels. De andere drie greppels zijn gedocumenteerd in het vlak en er werd bepaald waar de greppels zich bevinden ten opzichte van het esdek (de greppels doorsneden het esdek). De coupes van archeologisch relevante sporen zijn gefotografeerd, getekend op schaal 1:20 en beschreven.

Tijdens het onderzoek zijn geen monsters ten behoeve van paleoecologisch onderzoek of ¹⁴C-dateringen genomen.

Afb. 4.1 Het onderzoeksgebied (de begeleide zone) met de locatie van de profielstaten.

5 Resultaten

5.1 Stratigrafie

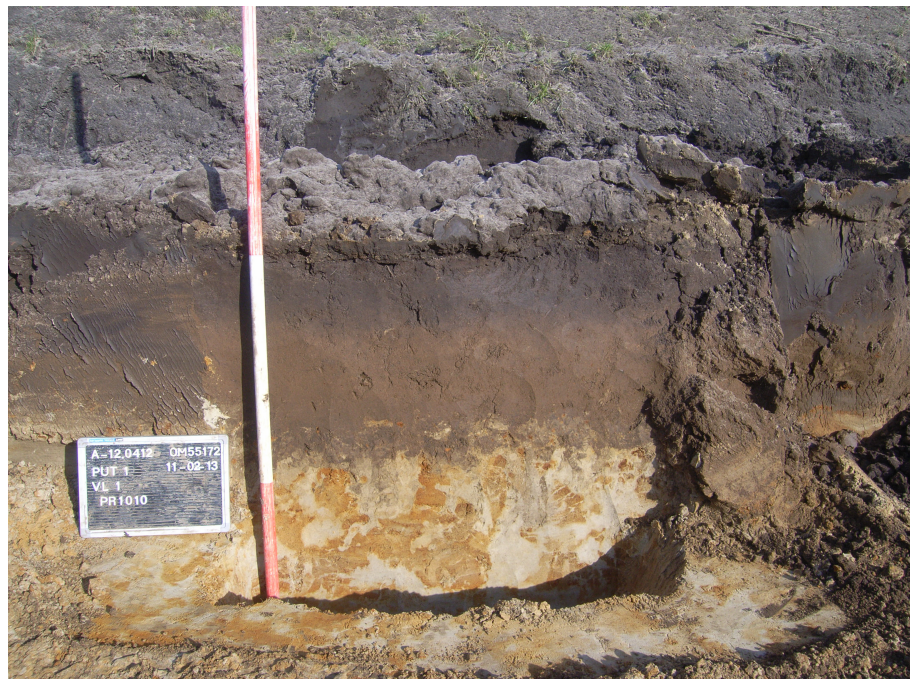
Tijdens de begeleiding is om de circa 50 m een profiel afgestoken en gedocumenteerd. In totaal gaat het om tien profielen (profiel 101 t/m 110, afb. 4.1).

De bodem bestaat uit een AC-profiel met op enkele plaatsen een restant van een podzol in de vorm van een B- en BC-horizont. Ook bij de aanleg werden onder de humeuze bovengrond verschillende bodemhorizonten in het vlak herkend (afb. 5.2).

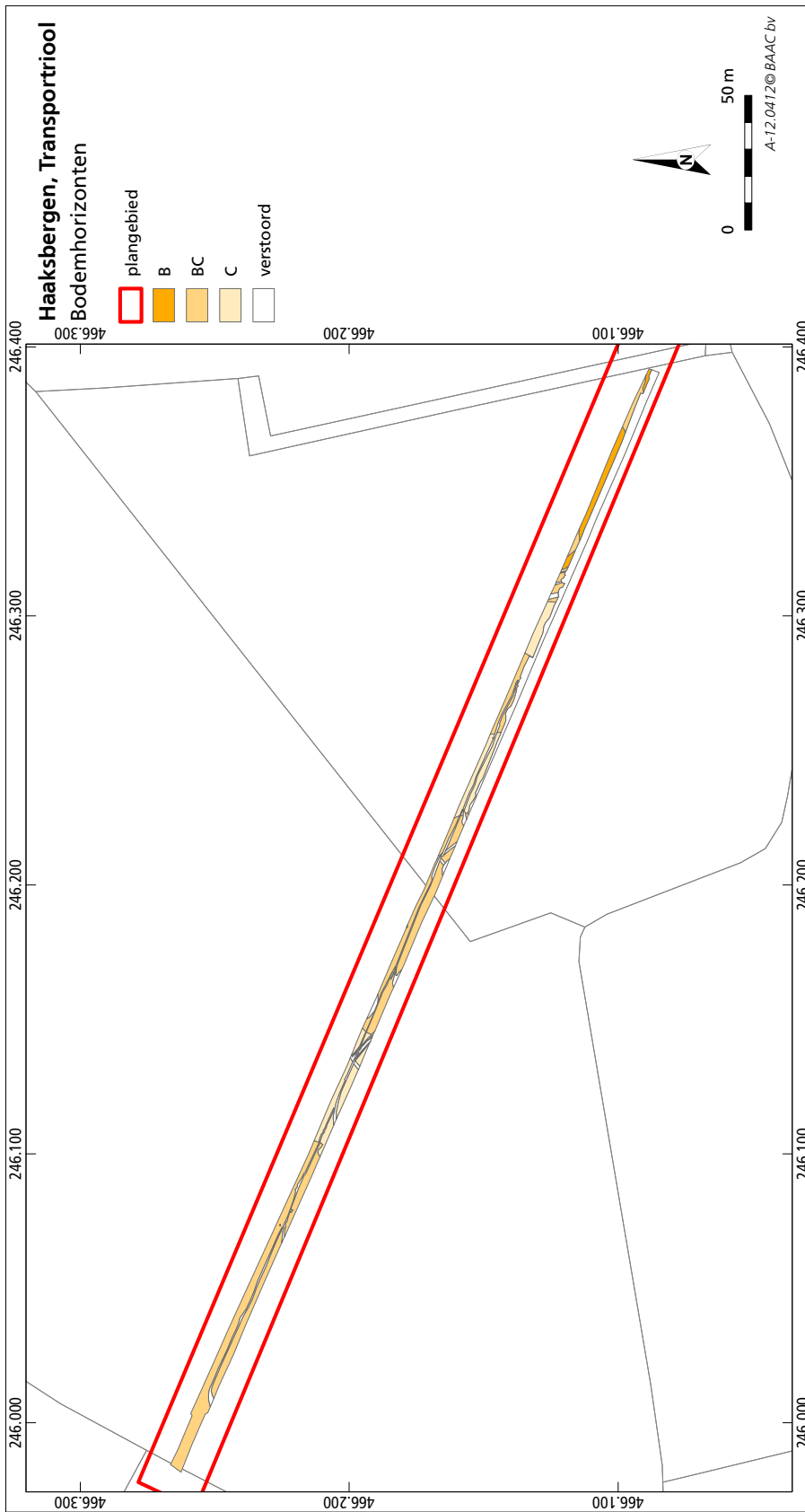
In het hele plangebied bestaat de bovenste laag van de profielen uit een bouwvoor. Deze 25 tot 60 cm dikke laag bestaat uit humeus, donker (bruin)grijs, matig siltig, matig fijn zand. Het gaat hier om een (sub)recente bouwvoor.

Onder de bouwvoor was in het grootste deel van de profielen¹¹ een gelaagde A-horizont aanwezig. Deze humeuze bovengrond was tussen 10 en 95 cm dik en bestond in het overgrote deel van de profielen¹² uit meerdere lagen (afb. 5.1). In een groot deel van de profielen wordt de A-horizont naar onderen toe donkerder van kleur, maar in enkele gevallen juist lichter. Waarschijnlijk heeft dit te maken met het milieu waarin het plaggendek zich heeft ontwikkeld.

Afb. 5.1. Profiel 110 met een gelaagd esdek.

- 11 Behalve in profiel 105, hier bevindt de bouwvoor zich direct op de C-horizont.
- 12 Alleen in werkput 106 niet, daar was slechts één laag aanwezig.

Afb. 5.2. Verschillende bodemhorizonten in het vlak.

Binnen het plangebied zijn sterk wisselende omstandigheden aanwezig, waarin relatief natte en drogere milieus elkaar afwisselen. De verschillende lagen van de A-horizont bestaan uit bruine, bruingrijze en grijsbruine lagen die zijn ontstaan door eeuwenlange bemesting binnen het plangebied. Op deze manier is een zogenaamd esdek ontstaan. Er is geen vondstmateriaal in het esdek aangetroffen waardoor een datering niet mogelijk is. Over het algemeen wordt ervan uitgegaan dat de esdekken vanaf de late middeleeuwen zijn ontstaan.¹³

Onder het esdek was in een deel van het onderzoeksgebied een restant van een podzolprofiel aanwezig in de vorm van een B- of BC-horizont. Deze (restanten van de) podzolhorizonten zijn zowel bij de aanleg van het vlak als in de profielen waargenomen. In profiel 109 was tussen een 95 cm dik esdek en de B-horizont een 6 cm dik veenlaagje aanwezig. Deze zeer humeuze laag vormde de oorspronkelijke A-horizont voordat het esdek ontstond. De B-horizont was tussen 14 en 16 cm dik en bestond uit een bruine, licht grijs gevlekte laag, matig siltig, matig fijn zand. De BC-horizont was 12 tot 30 cm dik en bestond uit lichtbruin, matig siltig, matig fijn zand. In de rest van het onderzoeksgebied was de oorspronkelijke bodem afgetopt tot in de C-horizont.

De C-horizont is licht (geel)grijs en bestaat uit zandige (zwak tot matig siltig zand) en lemige (matig zandige leem) lagen. In de C-horizont heeft veel kenmerken van natte omstandigheden, zoals roestvlekken en ijzeroer.

Afb. 5.3. Profiel 109 met een 6 cm dikke veenlaag onder het esdek.

13 Spek 2004, 755-756.

5.2 Sporen

Er zijn in totaal 15 sporen gedocumenteerd (tabel 1, alle sporenkaart afb. 5.4, bijlage 2). Een kuil, vijf greppels en recente verstoringen zijn antropogeen gevormd. Daarnaast hebben de natuurlijke ondergrond en twee natuurlijke sporen spoornummers gekregen tijdens het veldwerk. De greppels en kuil worden tot één vindplaats gerekend.

Spoor	Werkput	Vlak	Aard spoor	Diepte	Tekening	Begin periode	Eind periode
1001	1	1	natuurlijke ondergrond				
1002	1	1	natuurlijke verstoring	12			
1003	1	1	natuurlijke ondergrond				
1004	1	1	greppel	20	2	nieuwe tijd	nieuwe tijd
1005	1	1	kuil	96	2	late middeleeuwen	nieuwe tijd
1006	1	1	greppel	26		nieuwe tijd	nieuwe tijd
1007	1	1	natuurlijke verstoring	13	2		
1008	1	1	natuurlijke ondergrond				
1009	1	1	natuurlijke ondergrond				
1010	1	1	greppel			nieuwe tijd	nieuwe tijd
1011	1	1	greppel	42	2	nieuwe tijd	nieuwe tijd
1012	1	1	greppel			nieuwe tijd	nieuwe tijd
1013	1	1	natuurlijke ondergrond				
1014	1	1	natuurlijke ondergrond				
1999	1	1	recente verstoring				

Tabel 1: Sporenlijst.

De vindplaats bestaat uit een kuil en vijf greppels. De greppels hebben een diepte die varieerde tussen 20 en 42 cm. Deze sporen bestaan uit meerdere humeuze, tot zelfs venige vullingen. Van spoor 1011 is de coupe in het profiel gedocumenteerd. Deze greppel bestond uit donkerbruingrijs, matig siltig zand, waarvan de onderste 8 cm donkerder van kleur was; donkergrijs, bruin gelaagd zand met humusbandjes. De greppels bevonden zich onder de bouwvoor en de eerste 40 cm van de humeuze A-horizont, maar doorsneden de andere lagen (ruim 40 cm) van het esdek (afb. 5.5). In de greppels is geen vondstmateriaal aangetroffen dat de sporen kan dateren, maar aan de hand van de oversnijding met het esdek dateren de greppels vanaf de late middeleeuwen, nadat het esdek is ontstaan.

Een deel van de greppels is noordoost-zuidwest georiënteerd, een ander deel noordwest-zuidoost. In twee gevallen (spoor 1004, 1006) is vastgesteld dat een noordwest-zuidoost georiënteerde greppel aansluit op een noordoost-zuidwest georiënteerde greppel. Op kaartmateriaal uit begin 19^e eeuw¹⁴ zijn verschillende langgerekte, noordwest-zuidoost en noordoost-zuidwest georiënteerde percelen te zien (afb. 5.6, bijlage 3). De locatie van de greppels 1004, 1006 (de noordoost-zuidwest georiënteerde delen van de greppels) komt globaal overeen met de locatie van de perceelsgrenzen op de kaart. De greppels 1010, 1011 en

14 Minuutplan van rond 1832, te raadplegen op www.watwaswaar.nl.

Afb. 5.4. Allesporenkaart.

Afb. 5.5. Greppel (spoor 1011) in het profiel.

1012 hebben dezelfde oriëntatie als de omliggende percelen, maar de locatie komt niet direct overeen met de perceelgrenzen. De greppels zijn verspreid over de sleuf aangetroffen en behoorden tot een uitgebreid perceleringssysteem dat in de ruime omgeving van het onderzoeksgebied doorloopt.

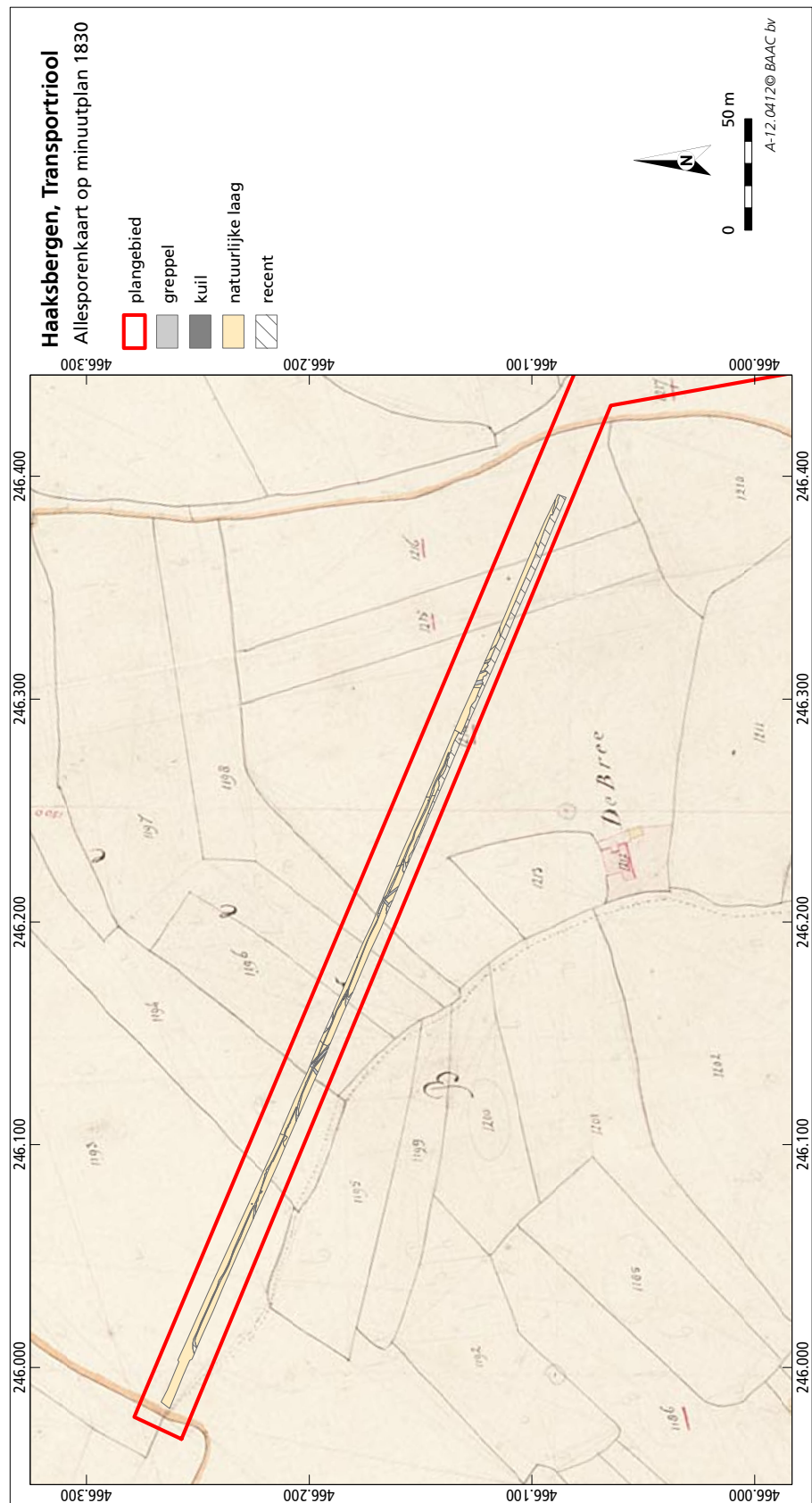
Ook een kuil maakt deel uit van deze vindplaats (afb.5.6). De kuil was 96 cm diep en bestond uit verschillende lagen. De bovenste lagen vormen de nazak

Afb. 5.6. Paalkuil van vindplaats 2 (spoor 1005).

Afb. 5.7. Allesporenkaart op het minuutplan uit begin 19e eeuw.

die bestond uit een zwart, donkerbruingrijze en een lichtbruingrijze, donkergrijs gevlekte vulling. Daaronder bevond zich een lichtgrijswitte vulling met humeuze brokken. In het midden daarvan bevond zich een grijsbruine, bruin gevlekte vulling en een donkergrijze, bruin gevlekte vulling. De onderzijde bestond uit een humeus bandje.

De kuil bevindt zich onder de humeuze bovengrond. In dit deel van het plangebied is geen sprake van een gelaagd esdek.¹⁵ De vullingen van de kuil waren gebrokt wat een aanwijzing kan zijn, dat de kuil geen grote ouderdom heeft, omdat sporen uit oudere perioden vaak meer gehomogeniseerde vullingen hebben.

Waarschijnlijk dateert de kuil, net als de greppels, in de nieuwe tijd. Het is niet bekend wat de functie van de kuil was, in de nieuwe tijd was het plangebied in gebruik als agrarisch gebied. Waarschijnlijk heeft de kuil daarom een agrarische functie gehad.

5.3 Vondsten

Er is geen vondstmateriaal aangetroffen.

15 Profiel 105 ten noordwesten van de kuil bestaat alleen uit een bouwvoor, profiel 106 heeft onder de bouwvoor een 10 cm dikke donkerbruine humeuze A-horizont.

6 Beantwoording van de onderzoeksvragen

Nadat de archeologische begeleiding is uitgevoerd kunnen de in het PvE opgenomen onderzoeksvragen worden beantwoord.

1. *Beschrijf per vindplaats de datering, het complextype, de aard van de sporen en vondsten, de verspreiding van de sporen en vondsten en de begrenzing van de vindplaats zowel binnen als buiten het onderzoeksgebied.*

De vindplaats bestaat uit vijf greppels en een kuil die in de nieuwe tijd dateren. De greppels hebben de fysieke grenzen gevormd tussen verschillende percelen. Er werd geen vondstmateriaal in de greppels aangetroffen die deze sporen kunnen dateren, maar de greppels doorsnijden het esdek waardoor vastgesteld kan worden dat de greppels vanaf de late middeleeuwen, waarschijnlijk in de nieuwe tijd, dateren. De greppels komen voor een deel overeen met de perceelgrenzen die te zien zijn op het minuutplan uit begin negentiende eeuw. Ook de kuil is aan de hand van de aard en kleur van de vulling in de nieuwe tijd gedateerd. Waarschijnlijk is deze kuil gegraven bij agrarische activiteiten in het plangebied in de nieuwe tijd.

2. *Zijn restanten van historische erven aangetroffen? Welke datering hebben deze restanten? Zijn er oudere voorlopers van de erven, gaan deze terug tot in de vroege middeleeuwen?*

Er zijn geen resten van historische erven gevonden.

3. *Hoe is de bodemopbouw/stratigrafie binnen het onderzoeksgebied en wat is de relatie van de aangetroffen vindplaats met de bodemopbouw? Hoe zag het landschap eruit?*

De bodem in het onderzoeksgebied bestaat uit een AC-profiel met op enkele plaatsen een restant van een podzolbodem. In het grootste deel van het plangebied was een esdek aanwezig dat bestond uit meerdere humeuze lagen. De greppels sneden zich door de lagen van het esdek heen, de kuil bevindt zich onder de humeuze lagen, maar in dit deel van het onderzoeksgebied was geen sprake van een esdek.

Aan de hand van de resultaten van dit onderzoek is het niet mogelijk om vast te stellen hoe het landschap er in deze periode uitzag. Er waren geen relevante contexten aanwezig voor het bemonsteren voor een landschapsreconstructie.

4. *Zijn er verstoringen aanwezig binnen het onderzoeksgebied? Zo ja, waar bevinden deze zich en in hoeverre hebben deze de vindplaats verstoord?*

Er bevinden zich enkele verstoringen binnen het onderzoeksgebied. Vanaf ongeveer 250 meter loopt vanuit het westelijk uiteinde van de sleuf een verstoring langs de zuidwand. Naar het oosten toe beslaat dat een steeds groter deel van het vlak.

5. *Hoe sluiten de resultaten van de archeologische begeleiding aan op de archeologische verwachting zoals die in het vooronderzoek voor de vindplaats is vastgesteld? Hoe is een eventuele afwijking ten opzichte van het vooronderzoek te verklaren?*

Het onderzoeksgebied had een hoge archeologische verwachting, in dit deel van het plangebied werd in een boring een fragmenten aardewerk uit de bronstijd of ijzertijd aangetroffen. Bij de archeologische begeleiding werden alleen archeologische sporen aangetroffen uit de nieuwe tijd. In de C-horizont heeft veel kenmerken van natte omstandigheden. Waarschijnlijk was het plangebied te nat om een aantrekkelijke plaats te vormen voor bewoning.

6. *Wat is de archeologische verwachting voor het plangebied zelf en voor aangrenzende percelen?*

Binnen het plangebied zijn de werkzaamheden inmiddels afgerond. Het transportriool is geplaatst en daarbij zijn de archeologische sporen gedocumenteerd, opgegraven en daarmee *ex situ* behouden. In het plangebied worden daarom geen archeologische waarden meer verwacht. De resultaten van dit onderzoek kunnen gebruikt worden om de archeologische verwachting voor de aangrenzende percelen te bepalen. Verwacht wordt dat ook in de direct aangrenzende percelen de omstandigheden nat zijn, waardoor de verwachting voor het aantreffen van bewoning naar beneden kunnen worden bijgesteld. In het zuidoostelijke deel van het onderzoeksgebied is een recente verstoring aanwezig die naar het oosten toe steeds groter wordt. Verwacht wordt dat het gebied ten zuidoosten van de begeleide zone ook verstoord zal zijn.

7 Literatuur

Bergman, W.A., 2012: Haaksbergen. Uitbreiden Transportriool. Inventariserend veldonderzoek (karterende fase), BAAC-rapport V-12.0246, Deventer.

Goossens, E., 2009: *Gemeente Haaksbergen. Archeologische beleidsadvieskaart met AMZ adviezen*, RAAP rapport 1954, Weesp.

Spek, T., 2004: *Het Drentse esdorpenlandschap: een historisch-geografische studie*, Utrecht.

Winter, J. de, 2012: *Programma van Eisen, Haaksbergen, Uitbreiding Transportriool*, BAAC-rapport A-12.0333, 's-Hertogenbosch

WatWasWaar.nl., online geraadpleegd in november 2013 via <http://watwaswaar.nl>

Bijlagen

- 1 ■ Geologische en archeologische tijdvakken**
- 2 ■ Allesporenkaart**
- 3 ■ Allesporenkaart op de minuut plan uit begin 19^e eeuw**

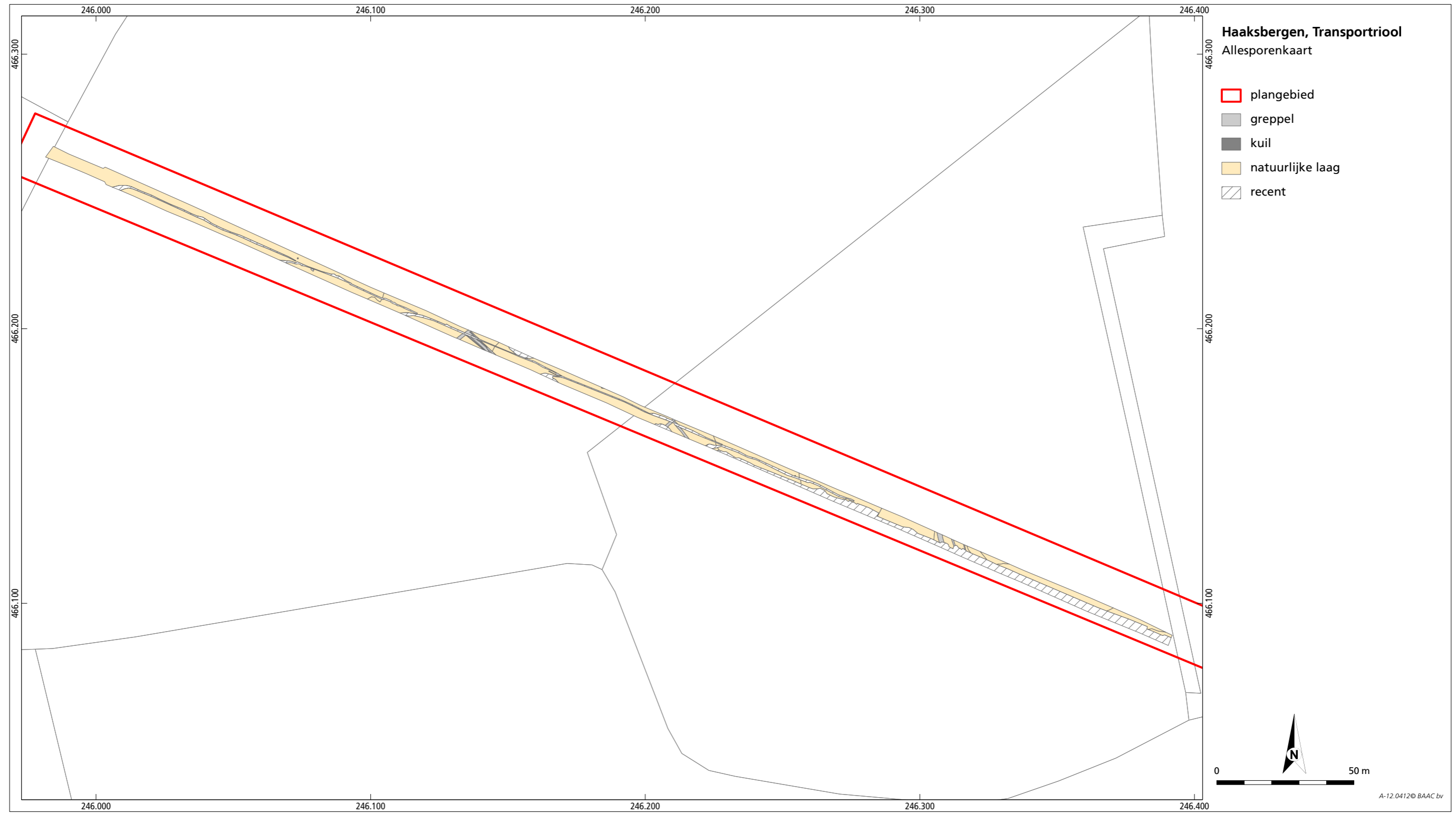
Bijlage 1: Geologische en archeologische tijdvakken

Ouderdom in jaren	Chronostratigrafie				MIS	Lithostratigrafie		
	Holoceen				1	Formaties: Naaldwijk (marien), Nieuwkoop (veen), Echteld (fluviaal)		
11.755	Kwartair	Pleistocene	Laat Weichselien (ijstijd)	Late Dryas (koud)	2	Formatie van Kreftenheye	Formatie van Boxtel	Formatie van Beegden
12.745				Allerød (warm)				
13.675				Vroege Dryas (koud)				
14.025				Bølling (warm)				
15.700				Laat-Pleniglaciaal				
29.000			Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)	Midden-Pleniglaciaal	3			
50.000				Vroeg-Pleniglaciaal	4			
75.000				Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	5a			
			5b					
			5c					
	5d							
115.000		Eemien (warme periode)	5e	Eem Formatie				
130.000	Midden	Midden	Saalien (ijstijd)	6	Formatie van Urk	Formatie van Drente		
370.000			Holsteinien (warme periode)					
410.000			Elsterien (ijstijd)	Formatie van Peelo				
475.000			Cromerien (warme periode)					
850.000			Vroeg	Vroeg	Pre-Cromerien	Formatie van Sterksel		
2.600.000								

Cal. jaren v/n Chr.	¹⁴ C jaren	Chronostratigrafie		Pollen zones	Vegetatie	Archeologische perioden		
1950	0	Laat	Subatlanticum koeler vochtiger	Vb2	Loofbos eik en hazelaar overheersen haagbeuk veel cultuurplanten rogge, boekweit, korenbloem	Nieuwe tijd		
-1500	Vb1			Middeleeuwen				
-450 0 -12	Va			Romeinse tijd				
-800	815	Holoceen Midden	Subboreaal koeler droger	IVb	Loofbos eik en hazelaar overheersen beuk > 1% invloed landbouw (granen)	Bronstijd		
-2000	2650			IVa		Neolithicum		
-3755	5000	Atlantimum warm vochtig	III	Loofbos eik, els en hazelaar overheersen in zuiden speelt linde een grote rol				
-4900	8000				Boreaal warmer		II	den overheerst hazelaar, eik, iep, linde, es
-5300								
-7020	8240	Vroeg	Preboreaal warmer	I	eerst berk en later den overheersend			
-8800	9000							
-11.755	10.150	Laat-Pleistoceen Weichselien (ijstijd)	Laat-Weichselien (Laat-Glaciaal)	Late Dryas	LW III	parklandschap	Laat-Paleolithicum	
-12.745	10.800			Allerød	LW II	dennen- en berkenbossen		
-13.675	11.800			Vroege Dryas	LW I	open parklandschap		
-14.025	12.000					Bølling		open vegetatie met kruiden en berkenbomen
-15.700	13.000	Midden-Weichselien (Pleniglaciaal)			perioden met een poolwoestijn en perioden met een toendra	Midden-Paleolithicum		
-35.000	75.000						Vroeg-Weichselien (Vroeg-Glaciaal)	
-115.000	130.000	Eemien (warme periode)			loofbos	Vroeg-Paleolithicum		
-300.000		Saalien (ijstijd)						

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenbergh (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

Bijlage 2: Allesporenkaart

Bijlage 3: Allesporenkaart op het minuutplan uit begin 19^e eeuw

